بسم الله الرحمن الرحيم

Çin, Koridorlar Kartını Yakabilir mi?

Washington ile Pekin Arasındaki Zaman Çatışması: Dönüm Noktasına Kim Önce Ulaşacak?

ABD-Çin çatışması artık sadece ticaret, pazarlar, teknoloji, yarı iletkenler ve yapay zeka üzerindeki bir rekabetten ibaret değildir; zira rekabet, enerjinin kaynakları, nakil hatları, güvenliğini sağlayan altyapı ve her bir tarafın diğer tarafın bağımlılığını bir stratejik baskı aracına dönüştürme gibi enerjiyle ilgili çok daha derin bir boyuta taşınmıştır.

Çin, dünyadaki en büyük ham petrol ithalatçısı olarak bu denklemin tam merkezinde yer almaktadır; zira ithalatının büyük bir kısmı deniz taşımacılığına dayanmakta olup bu da ülkenin enerji güvenliğini, sadece petrolün piyasalardaki varlığına değil; aksine başta Hürmüz ve Malakka boğazları olmak üzere bu petrolün geçtiği koridorların güvenliğine de bağımlı kılmaktadır.

Buna karşılık Amerika deniz ve askeri üstünlüğe ve geniş ittifaklar ağına sahiptir; bu da ona, küresel ticaretin hareket ettiği güvenlik ortamını büyük ölçüde etkileme imkânı vermektedir.

Burada çatışma, zamanla yarışa dönüşmüştür; Çin ithal petrole ve deniz yollarına bağımlı kalmaya devam ettiği sürece, bu kart Amerika için stratejik değerini korumaya devam edecektir. Çin petrol tüketimini azaltmayı, kaynaklarını ve tedarik yollarını çeşitlendirmeyi, elektrik, yenilenebilir enerji ve depolama alanlarını genişletmeyi her başardığında, ekonomisinin bu baskılara karşı hassasiyeti azalmaktadır.

Çin ekonomisinin en belirgin zayıf noktalarından biri, büyük ölçüde ithal petrole bağımlı olması ve bu ithalatın büyük bölümünün de deniz yoluyla ulaşmasıdır. Bu nedenle Çin'in enerji güvenliği sadece üretici ülkelerle olan ilişkileriyle değil, aynı zamanda tedariklerin Çin limanlarına ulaştığı deniz yollarının güvenliğiyle de belirlenmektedir. Bu geçitlerin en önemlilerinden biri olarak Hürmüz Boğazı öne çıkmaktadır; dolayısıyla burada deniz ulaşımının aksaması, Körfez'den Asya pazarlarına petrol ve gaz akışını etkileyebilir. Malakka Boğazı ise Hint Okyanusu ile Doğu Asya arasındaki ticaret ve enerji hareketinde stratejik bir halka oluşturmaktadır.

Deniz geçitlerini etkileme gücüne sahip olmak, onları kapatabilme veya hiçbir bedel ödemeden tamamen kontrol edebilme anlamına gelmemektedir. Nitekim deniz taşımacılığında yaşanacak herhangi bir geniş çaplı aksama, sadece Çin'e zarar vermekle kalmayacak, aksine üretici ve tüketici ülkeleri de etkileyecek, enerji fiyatlarını yükseltecek, küresel ekonomiye zarar verecek ve Amerika ile müttefikleri üzerinde de ters etki yaratabilecektir. Bu nedenle bu kartın önemi, mutlaka kapsamlı bir abluka biçiminde kullanılmasından ziyade tehdit etme, etkileme ve caydırma kapasitesinde yatmaktadır.

Buradan önemli bir siyasi varsayım öne çıkmaktadır: Çin'in ithal petrole olan bağımlılığını hızla azaltmaya çalışması halinde, ABD'nin Çin üzerindeki baskısının değeri zamanla değişecektir.

Mevcut aşamada, tedarik aksaklıkları Çin'in enerji maliyetlerini artırabilir, sanayi ve ulaşım üzerinde baskı oluşturabilir, stokları tüketebilir ve ekonomik baskıları artırabilir. Ancak Çin önümüzdeki yıllarda petrol tüketimini azaltmayı, karasal tedarikleri artırmayı, yenilenebilir enerjiyi genişletmeyi ve elektrik depolama ile iletim ağlarını güçlendirmeyi başarırsa, tablo değişebilir. Bu yüzen Washington, Çin'in mevcut zayıf noktalarından yararlanırken, Pekin ise bu noktaların istismar edilmesini daha zor hale getirecek şekilde enerji sistemini yeniden inşa etmek için zamanı kullanmaya çalışmaktadır.

Ancak bu, Amerika'nın Orta Doğu'daki savaşlarının Çin'i çevrelemek veya alternatiflere erişmesini engellemek şeklindeki tek bir hedefe indirgenebileceği anlamına gelmemektedir. Bu, doğrudan kanıtlar gerektiren bir çıkarımdır; çünkü müttefiklerin güvenliğinden rakiplerin caydırılmasına, nükleer ve askerî meselelerden enerjiye ve bölgesel dengelere kadar bölgesel çatışmalarda birçok husus iç içe geçmiştir. Siyasi açıdan daha dakik olan; enerji güvenliği ve deniz yollarının Amerika ile Çin arasındaki büyük rekabet alanlarından birini oluşturduğunu ve herhangi bir savaşın veya krizin tek amacı olmasa bile Çin'in enerjiye güvenli erişim kapasitesini zayıflatmanın Amerika için stratejik bir kazanım olabileceğini söylemektir.

Çin, alternatifleri aramaya başlamak için deniz kaynaklı bir krizin yaşanmasını beklememektedir; zira Körfez sevkiyatlarının geçtiği aynı güzergâhlardan geçmeden Çin'e ulaşabilen boru hatları ve deniz yoluyla yapılan enerji tedarikleri aracılığıyla yıllardır enerji kaynaklarını ve bunlara ulaşım yollarını çeşitlendirmek için çalışmakta olup Rusya bu alternatiflerin başında gelmektedir. Ayrıca Kazakistan ve Orta Asya petrol, doğal gaz ve enerji altyapısı alanlarında önemli bir iş birliği alanını temsil etmekte ve Çin-Kazakistan petrol boru hattı ve Çin-Myanmar hattı gibi hatlar da ek güzergâhlar sağlamaktadır.

Bu yollar, uzak deniz koridorlarına olan bağımlılığının bir kısmını azalttığı için Çin'e stratejik bir avantaj sağlamaktadır. Ancak bunu eksiksiz bir çözüm olarak görmek hatadır. Zira boru hatlarının kapasitesi sınırlı olup uzun vadeli yatırımlar ile anlaşmaları gerektirmektedir; ayrıca ihracatçı ülkelerin mevcut üretim kapasitesi de sınırsız değildir. Bunun yanı sıra Rus gazının tüm kullanım alanlarında petrolün doğrudan alternatifi olarak kabul etmek imkansızdır; zira havacılık, deniz taşımacılığı, petrokimya ve çok sayıda sanayi hâlâ büyük ölçüde sıvı yakıtlara dayanmaktadır; o halde kara yolları Çin'e daha geniş bir manevra alanı sağlamakta ancak deniz yoluyla olan bağımlılığını da ortadan kaldırmamaktadır.

Çin stratejisindeki en önemli dönüşüm, yeni bir kaynaktan petrol bulmayı temsil etmemekte, aksine aslen petrole duyulan ihtiyacı azaltmayı da temsil etmektedir. İşte burada, elektrikli otomobiller, elektrikli otobüsler ve kamyonlar ve bazı sanayi ve ulaşım sektörlerinin elektrifikasyonu devreye girmektedir. Eğer Çin, Körfez yerine Rusya'dan petrol satın alırsa bağımlı olduğu kaynağı

değiştirmiş olur; ancak benzin ve dizelin bir kısmı yerine elektrik kullanırsa, ithal petrole duyduğu ihtiyacı temelden azaltmış olur.

Bu, Çin'in petrolden vazgeçeceği anlamına gelmemektedir. Zira havacılık, deniz taşımacılığı, petrokimya ve ağır sanayi uzun süre petrole ihtiyaç duymaya devam edecektir; ancak gerçekçi hedef, petrolü tamamen ortadan kaldırmak değil, Çin ekonomisinin petrole karşı hassasiyetini azaltmaktır.

Çin'in avantajı sadece yenilenebilir elektrik üretimiyle sınırlı kalmayıp yeni enerji tedarik zincirlerinin önemli bir kısmı üzerinde endüstriyel kontrol kurmasını da sağlamaktadır. Nitekim Çin, güneş panelleri, bataryalar, elektrikli otomobiller ve yenilenebilir enerji ekipmanlarının üretiminde büyük bir güç hâline gelmiştir; ayrıca bu sanayilerde kullanılan bir dizi malzemenin işlenmesi ve üretiminin önemli aşamalarını da kontrol etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri geçitlerde geniş bir askerî ve denizcilik nüfuzuna sahipken, Çin ise gelecekte fosil yakıtların önemini azaltabilecek teknolojilerde giderek artan bir endüstriyel nüfuza sahiptir.

Çin'in devasa miktarlarda güneş ve rüzgâr enerjisi üretmesi yeterli değildir; zira enerji, üretim bölgelerinden şehirlere ve sanayi merkezlerine taşıyabilecek bir şebekeye, ayrıca onu depolamak ve arz ile talep arasında denge sağlamak için gerekli araçlara da ihtiyaç duymaktadır. İşte bu nedenle Çin, büyük miktarda elektriğin, uzun mesafeler boyunca enerji kaynakları bakımından zengin bölgelerden tüketim merkezlerine taşınmasına olanak tanıyan ultra yüksek gerilimli elektrik iletim şebekelerine yatırım yapmaktadır.

Bu altyapı, Çin'e kendi kaynaklarını geniş ölçekte değerlendirme ve elektriğin bir bölümünü üretmek için ithal yakıta duyulan ihtiyacı azaltma fırsatı vermekte ancak zorlukları da ortadan kaldırmamaktadır. Zira güneş ve rüzgâr enerjisi kesintili olup, depolama hâlâ teknik ve ekonomik bir zorluk olmaya devam etmektedir; ayrıca kömür Çin enerji güvenliğinde hâlâ önemli bir rol oynamaktadır. Yeşil hidrojene gelince; demir-çelik ve kimya sanayileri ile bazı ağır kullanım alanları gibi doğrudan elektriklendirilmesi zor olan sektörlerde ek bir unsur haline gelebilir. Ancak hidrojen bugün petrolün kapsamlı bir alternatifi değil, aksine daha geniş gelecek sisteminin bir parçasıdır.

Aynı zamanda Washington bugün, deniz üstünlüğü, güvenlik ittifakları, geçitler üzerinde etki kurma kapasitesi, yaptırımların yanı sıra finansal ve teknolojik sistem gibi bir dizi güç unsurlarına sahiptir. Dolayısıyla Washington sadece petrol için başka bir yol bulmaya çalışmamakta; aksine petrolün daha az önemli hale geleceği ve deniz geçitlerinin ekonomisini boğma kapasitesinin azalacağı şekilde ekonomisini yeniden şekillendirmeye çalışmaktadır

Buna karşılık Amerika yerinde saymamaktadır; zira Amerika, enerji üretimini artırmak, mineral ve teknoloji tedarik zincirlerini korumak, endüstriyel zayıflıklarını azaltmak ve yeni teknolojilerde rekabet gücünü artırmak için çalışmaktadır. Dolayısıyla alternatifler tamamlanmadan önce Çin'in zayıf noktalarından yararlanabilirse, deniz geçitleri etkili bir stratejik baskı kartı olmaya devam edecektir. Ancak Çin, Hürmüz veya Malakka boğazlarında yaşanacak bir aksamanın kendisi için acı verici olsa da ancak ekonomisini felce

uğratamayacağı bir aşamaya ulaşmayı başarabilirse, bu kartın değeri büyük ölçüde azalacaktır.

Washington ile Pekin arasındaki zaman yarışının özü işte burada yatmaktadır: Yani Washington, Çin'in mevcut bağımlılığından yararlanmaya çalışırken, Pekin ise bu bağımlılığı stratejik bir kuşatmaya dönüşmeden önce geçmişte bırakmaya çalışmaktadır.

Bu nedenle gerçek savaş sadece petrol kaynakları ile Hürmüz veya Malakka Boğazı üzerinde değildir; aynı zamanda yirmi birinci yüzyılda gücün yeniden tanımlanması üzerinedir: Güç, koridorları koruyabilen ve enerji akışını kontrol edebilenlerin elinde kalmaya devam mı edecek, yoksa kademeli olarak bu koridorlara daha az ihtiyaç duyan bir ekonomi kurabilenlere mi geçecek, ya da bugün açgözlü güçler açısından öngörülebilir ve istenmeyen yeni bir oyuncu mu ortaya çıkacak? Uluslararası sahalara geri dönmesiyle birlikte İslam, Müslüman ülkeleri tek bir devletin, yani Hilafetin çatısı altında, yani tek bir liderlik ve tek bir siyasi karar altında birleştirmeye çalışacaktır; böylece coğrafi konumu, zenginlikleri ve ekonomik imkânları tek bir siyasi çerçeveye yerleştirecek ve bunları Müslümanların çıkarlarına hizmet eden güç araçları haline getirecektir; bu da stratejik denklemin doğasını değiştirecek ve Müslümanlara, ülkeleri nüfuz ve çıkarlar uğruna büyük güçlerin çatıştığı sahalar olarak kalması yerine, ticaret ve enerji hareketleri üzerinde daha fazla etki gücü kazandıracağı gibi onlara çıkarlarını dış baskılardan koruma imkânı da sağlayacaktır.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim